

Dne 5. května vypuklo povstání v Praze i na mnoha dalších místech protektorátu. Strobel ihned odjel k veliteli prostoru Karraschovi a vrátil se s tím, že se Němci z celého okresu musí soustředit v Benešově a potom odjedou spolu s vojáky SS pryč.

Současně ale došlo k tomu, k čemu dojít muselo. Z personálu Waffen-SS, přítomného ve výcvikovém prostoru, byly jakožto poplachové jednotky z části jednotek Kampfverbandu Wallenstein vytvořeny dvě bojové skupiny, které byly vyslány k potlačení povstání v Praze. Jednalo se o jednotky vybrané z budované, ale nikdy oficiálně nezaložené 44. divize pancéřových granátníků SS (nebo jenom Kampfgruppe či Kampfverband) Wallenstein,¹⁷³ která měla v závěru války z výcvikových jednotek na Benešovsku vzniknout. Již 25. dubna vydal velitel Waffen-SS v protektorátu SS-Gruppenführer Carl hrabě von Pückler-Burghauss¹⁷⁴ ke svým důstojníkům a vojákům emotivní

173 Wallenstein, Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna, vojevůdce, politik, ale i podnikatel a investor z doby třicetileté války. Pojmenování nové divize SS po jednom z nejvýznamnějších vojevůdců brutální a nemilosrdné války raného novověku, která měla dopad na celou Evropu a její populaci, je více než signifikantní.

174 Carl Friedrich Graf von Pückler-Burghauss, svobodný pán von Groditz, se narodil 7. října 1886 ve Friedlandu in Oberschlesien u Breslau ve Slezsku (dnes Korfántów u polské Vratislavi) jako syn hraběnky Elly von Köppen a majora pruské armády ve výslužbě a hejtmana v hornoslezském Friedlandu Friedricha hraběte von Pückler-Burghauss. Po absolvování základní školy a gymnázia vystudoval šest semestrů práv a státní vědy. V roce 1908 nastoupil vojenskou službu u kyrysnického jezdeckého pluku Leibkürassierregiment Breslau. V roce 1913 byl přidělen na německé velvyslanectví v Petrohradě, téhož roku se oženil se saskou vévodkyní Olgou Elisabeth princeznou von Sachsen-Altenburg. Z manželství se narodili dvě dcery a syn, který ale záhy zemřel. Během 1. sv. války se Pückler zúčastnil bojů na západní i východní frontě, byl vyznamenán Železným křížem II. i I. třídy, prošel i službou v generálním štábu a válku ukončil v hodnosti kapitána.

Po válce sloužil ve Freikorpsu ve Slezsku. Byl členem veteránské organizace Stahlhelm, 1. prosince 1931 vstoupil s číslem 788 697 do NSDAP a zároveň do SA. O rok později byl již velitelem SA-Gruppe Schlesien. V roce 1937 dosáhl hodnosti SA-Brigadeführera a byl převelen k vrchnímu velení SA v Berlíně. V dubnu 1938 se vrátil do armády a neúspěšně žádal o přijetí do SS. V jeho hodnocení údajně napsal šéf RSHA Heydrich: „Pro Pücklera je nacionální socialismus pouze nové politické myšlení, přechodný jev [...] katolicismus stále ‚správné náboženství pro velké masy‘.“

Pückler se v armádě zúčastnil údajně v rámci 4. lehké divize polského a v řadách 9. tankové divize i francouzského tažení, byl vyznamenán sponami k Železnému kříži I. i II. třídy. Podle Pücklerova vlastního záznamu o válečné službě ale sloužil v Polsku jako Hauptman v. V. (vorgesetzt Verwaltungsdienst) und 1c bei Höhere Kommando XXXIII (kapitán zásobování zařazený jakožto armádní úředník, s právem velení nad hodností

Cvičení palby z kulometů SS-Standarte Deutschland v roce 1940 ve Francii

plukovníka, a třetí důstojník štábu, zodpovědný za zpravodajskou činnost u Vyššího velitelství XXXIII), ve Francii jako QU./Höhere Kommando XXXVI (Quartiermeister, ubytovatel/logistik u štábu Vyššího velitelství XXXVI). Mein lebenslauf während dieses Krieges, NA v Praze, sign. 109-7/78. Od jara 1939 opět opakovaně žádal o přijetí do všeobecných SS. K 1. červenci 1940 byl konečně převeden od SA k SS v generálské hodnosti SS-Brigadeführera pod číslem 365 136. Velení armády jej ale odmítalo uvolnit pro službu ve Waffen-SS. Od prosince 1940 do listopadu 1941 tedy sloužil jako 1a (náčelník štábu a zástupce velitele) u 337. pěší divize ve Francii. Nakonec byl uvolněn až po osobní intervenci Kurta Daluegeho, do aktivní služby v SS tak vstoupil ke dni 1. listopadu 1941.

V listopadu 1941 Pückler vstoupil k pořádkové policii, od prosince 1941 do července 1942 vykonával funkci zástupce vyššího velitele SS a policie armádní skupiny Střed, Ericha von dem Bach-Zelewského. S tím měl ale spory, připadal si nevyužitý a ke všemu si uškodil svými k Rusku přátelskými literárními pokusy a fotografováním se s Rusy. Dne 1. ledna 1942 byl povýšen do hodnosti generálmajora policie, byl vyznamenán Válečným záslužným křížem I. třídy a medailí za východní tažení. Nakonec byl 1. srpna 1942 převeden k Waffen-SS a 15. září jmenován velitelem Waffen-SS v Čechách a na Moravě. Od dubna 1943 do února 1944 působil jako velitel 15. lotyšské granátnické dobrovolnické divize SS v Pobaltí, ale ani s tímto zařazením spokojen nebyl. Dne 20. března 1944 se pak vrátil do protektorátu do funkce velitele Waffen-SS v Čechách a na Moravě. Vzhledem k jeho loajálním postojům v době nezdařeného atentátu na Hitlera v červenci 1944 byl k 1. srpnu povýšen do hodnosti SS-Gruppenführera a generálporučíka Waffen-SS.

Koncem léta 1944 se účastnil jako velitel Kampfgruppe Schill zásahu proti SNP. Zde se již jeho brutální přístup k boji s „neregulérní armádou“, partyzány a odbojáři proje-

Carl hrabě von Pückler-Burghauss, zde ještě jako důstojník Wehrmachtu.

SS-Gruppenführer Carl hrabě von Pückler-Burghauss, zde ještě jako SS-Brigadeführer.

provolání: „Kamarádi! Naše pohledy jsou upřeny na východ. Tam stojí ten nejuživější nepřítel, se kterým nikdy nedojde k dohodě, bolševik, který má jen jeden cíl, náš národ vyhladit anebo jako otroky nás odtáhnout na Sibiř

vil zcela jasně, když kritizoval laxní vedení operací Wehrmachtem: „Šlo o to, rozhodně a bezohledně konat beze ztráty času. Toto laxní a pomalé vedení boje ze strany Němců (tj. Wehrmachtu, pozn. aut.) bylo schopno oslabit v bratislavských vládních kruzích vážnost německé branné moci a podporovat nepřátelské nálady [...] I z těchto bojů v těžkém terénu se musíme učit, že – v rozporu s každým schématem, který se učí ve stotisícové armádě – musíme bojovat bezohledně a brutálně pomocí rozkazů, s nasazením i posledního muže zezadu.“ (Slovenský originál textu přeložen do češtiny autorem.) Po potlačení SNP pak měly jednotky Waffen-SS koncem roku „učinit přítrž partyzánské činnosti“ na Moravě. ŽÁČEK, Pavel: *Poslední dny velitele Waffen-SS Čechy a Morava*. Historie a vojenství, 2/2005, s. 106.

Během jara 1945 vypracoval Pückler doktrínu obrany českého prostoru pro případ přenesení bojů do blízkosti Prahy, případně vypuknutí povstání. SS se měly soustředit v prostoru na jih od Prahy, opírat se o zázemí benešovského cvičiště a vést pohyblivý boj. V době pražského povstání pak Pückler velel jednotkám SS, které se povstání snažily potlačit a dopustily se řady násilností a vražd. Dne 12. května 1945 po neúspěšném pokusu o převedení jemu podléhajících jednotek do amerického zajetí spáchal sebevraždu. K jeho osudu na konci války viz dále. ČVANČARA, Jaroslav – HAZDRA, Zdeněk – VAJSKEBR, Jan: *Naší ctí je věrnost. Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945*. Paměť a dějiny, 2/2010, s. 8; ŽÁČEK, P.: *Poslední dny velitele Waffen-SS*, c. d., s. 105–111;

[...] Až přijde hodina bolševika porazit na hlavu a zahnat ho zpět do stepí Východu – pak, moji kamarádi, přijde také naše hodina. Pak z našich kasáren a táborů vypochoduje jednotka, hodna našich kamarádů, kteří dříve na západě i východě vybojovali slavná vítězství.¹⁷⁵

Velitelům vyšších jednotek Waffen-SS v Praze byl 26. nebo 28. dubna vydán rozkaz „Scharnhorst“, znamenající pohotovost proti vnitřním nepokojům,¹⁷⁶ která brzy přešla do tzv. alarmu. To znamenalo opevnění mocenských bodů ve městě (např. Pražského hradu a Černínského paláce) a zdvojnásobení stráží zásobovacích skladů.¹⁷⁷ Ve stejném období se K. H. Frank snažil sestavit jakousi českomoravskou vládu, která by jednak vyjednávala se spojenci o předání prostoru protektorátu bez boje, jednak zajistila, že nedojde k ozbrojenému povstání, garantovala německým civilistům bezpečí a německým ozbrojeným silám klidný týl pro odpor na východě. Frank se snažil zapojit jak některé protektorátní ministry (Bienerta, Krejčího, Kalfuse, Kamenického, Kroftu, Hrubého), tak zatčené příslušníky odboje (např. docenta Vladimíra Krajínu). V celé akci se velmi angažoval komisař Gestapa Willi Leimer. Frankův plán ale nevyšel, političtí vězni spolupráci odmítli a ministři postrádali jakoukoli elementární důvěryhodnost jak u obyvatel protektorátu, tak u spojenců.¹⁷⁸

Dne 30. dubna se v protektorátu na základě opatření Národní banky, která přestala měnit marky za koruny, bleskurychle roznesla fáma, že německé marky přestávají platit. To byl jeden z prvních zásadních problémů okupačního režimu. Lidé odhazovali peníze na ulicích, obchodníci přes-

175 Tamtéž, s. 107.

176 TOMAN, M.: *SS-Totenkopfring*, c. d., s. 369. Výpověď Michaela Kneissla, bývalého velitele Strážního praporu SS 2 Praha (SS-Wachbataillon 2 Prag). Kneissl si plány trochu popletl. První plány na možné povstání začaly okupační orgány připravovat už v roce 1942. Plán Scharnhorst pak platil od května 1944, 4. října 1944 počítal s nasazením jednotek o síle přes 4 000 mužů, dalších 8 000 mělo být v záložních jednotkách. O měsíc později se počítalo již celkem s více než 27 000 muži. ABS, sign. 325-14-3. V březnu 1945 bylo v rámci akce „Fronthilfe 1945“ rozhodnuto o přesunu všech záložních a výcvikových jednotek Wehrmachtu a Waffen-SS z protektorátu na frontu. NA v Praze, sign. 110-3/87. V plné šíři k tomu ale zdaleka nedošlo. Po 10. dubnu 1945, kdy bylo z protektorátu odveleno na frontu mj. 16 000 vojáků SS, byl plán zásahu proti povstání zredukován a Scharnhorst byl nahrazen heslem Gorenz. JAKL, Tomáš: *Kampfgruppe Wallenstein 4. až 12. května 1945*. In: Valdštejn. Albrecht z Valdštejna *Inter arma silent musae?*, s. 384. Emil Klein v přípisu z roku 1957 uvádí, že heslo Scharnhorst bylo později změněno na Barbarossa. ABS, sign. S-452-44. Směrnice s názvy z Wagnerových oper nebo nesoucích jména vojáků z napoleonských válek bylo mnoho, platily pro různé druhy ozbrojených složek a pro různé stupně odporu, od sabotáží, stávek, pouličních nepokojů až po otevřené povstání. KAŇÁK, Petr – VAJSKEBR, Jan: *Plány ozbrojených složek nacistického Německa na potlačování „vnitřních nepokojů“ v Protektorátu Čechy a Morava*. Historie a vojenství, 3/2020, roč. LXIX.

177 TOMAN, M.: *SS-Totenkopfring*, c. d., s. 369. Výpověď Michaela Kneissla, bývalého velitele Strážního praporu SS 2 Praha (SS-Wachbataillon 2 Prag).

178 KOKOŠKA, Stanislav: *Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání*, s. 78–90, 110.

Carl hrabě von Pückler-Burghauss, zde ještě jako SS-Brigadeführer a velitel 15. lotyšské granátnické dobrovolnické divize SS.

tali marky přijímat. Tuto aféru se ještě okupační moci podařilo za pomoci intervence Gestapa v Národní bance a vlny zatýkání potlačit. Týž den spáchal v dobývaném Berlíně sebevraždu Adolf Hitler. Zpráva o jeho smrti byla zveřejněna o den později. Večer 1. května držel SS-Standartenführer Wolfgang Jörchel k vůdcově skonu řeč na náměstí v Neveklově. Vyrovnané řady mladičkových granátníků SS osvětlovaly jen pochodně, hustě sněžilo.¹⁷⁹ Hrabě von Pückler vydal 2. května ke svým vojákům další pro něj typické emotivní prohlášení: „Waffen-SS! Náš vůdce padl jako hrdina v boji o říšské hlavní město. Ale Vůdce žije dál. Jím vytvořený nacionálně socialistický světový názor nemůže zaniknout a nezanikne. Boj pokračuje. Jde o všechno. O udržení síly našeho národa. Existuje jen jedna možnost, jak zastavit a porazit bolševické hordy. V boji proti bolševismu nás nemohou zachránit žádné angloamerické šachové partie. Řečeno slovy Vůdce, Waffen-SS jsou naším posledním a rozhodujícím praporem. Kamarádi! Klid, disciplínu a optimismus. Německo nemůže zaniknout a nezanikne, pokud budou naši muži stát v poslední hodině věrní a připravení. Heil Hitler!“¹⁸⁰ Německé velení zmobilizovalo jednotky z výcvikového prostoru již během 4. května. Důvod zdánlivě zbytečně uspěchané reakce na povstání, které v Praze fakticky ještě nevypuklo, byl ten, že k odporu došlo spontánně na mnoha místech již dříve, například 1. května v Přerově, kde se na základě zprávy o Hitlerově sebevraždě rozšířila nepravdivá fáma, že Německo kapitulovalo. Dne 2. května vypuklo povstání v Nymburce, Berouně, Poděbradech, Jičíně, Chlumci nad Cidlinou a Novém Bydžově, 3. května v Semilech, Vysokém nad Jizerou,

179 *Der Freiwillige*, 4/85, s. 32.

180 Feldeinheit Klein, Tagesbefehl Nr. 10, 2. května 1945, 20.00. ABS, sign. 325-14-3.

SS-Gruppenführer Carl hrabě von Pückler-Burghauss při pražské návštěvě velitele dobrovolnické divize SS Wallonie, Leona Degrella.

v protektorátních novinách oznámeno, že Praha byla na základě včerejšího rozhodnutí Hitlerova nástupce veloadmirála Dönitze prohlášena za „lazaretní město“, což mělo mít zřejmě za důsledek snížení pravděpodobnosti vypuknutí povstání nebo bojů o město vůbec.¹⁸¹ Vypuknutí ozbrojených střetů v hlavním městě byla ale v této situaci jen otázka času, a Němci si toho byli dobře vědomi. Z hlediska přístupu odbojových organizací byla situace více než tristní. Bylo mnoho adeptů na vůdcovství, jak ze strany vojenských, tak především politických organizací nejrůznějšího zaměření, a jejich primárním problémem nebyl boj s okupanty, ale mezi sebou navzájem. Praha nebyla Varšava s její relativně velkou, dobře vojensky organizovanou a na okupační poměry dobře vyzbrojenou strukturou Armii Krajowej. Existovaly tu větší vojensky organizované odbojové organizace, například Zpravodajská brigáda, její součást ZB Toledo nebo seskupení Albatros,

Jilemnicí, Železném Brodě, Lomnici nad Popelkou, Rakovníku a Úpici, 4. května ve Vsetíně. Většina pokusů o povstání byla ale Gestapem, policejními útvary, německými vojenskými jednotkami nebo i Volksturmem průběžně a mnohdy značně brutálně potlačena.

V pátek 4. května dopoledne pak vyšlo nařízení protektorátní vlády o odstranění němčiny jakožto úředního jazyka. Na základě této skutečnosti došlo ještě téhož dne při odstraňování německých nápisů k prvním konfliktům s vojenskými a policejními hlídkami. Dolní část Václavského náměstí byla nakonec vyklizena a obsazena německými jednotkami s lehkými tanky. Díky šeptané propagandě a mnohdy většinou velmi laxním reakcím okupačního režimu na vzrůstající „drzost“ Čechů stoupala revoluční nálada na bod varu. Týž den bylo

181 Tento termín je z hlediska diplomatické i vojenské terminologie nesmyslem, nic takového jako lazaretní město mezinárodní právo neznalo a toto prohlášení nikoho k ničemu nezavazovalo. Autorem tohoto legislativního paskvilu byl s největší pravděpodobností Frank.

jejich výzbroj byla ale de facto nulová. Kromě těchto skupin, připravujících se (alespoň teoreticky) k ozbrojenému povstání, bylo ale v Praze povícero uskupení, která se především připravovala převzít moc a toto povstání řídit.

Nakonec politicko-mocenský zápas vyhrála Česká národní rada, jež se konstituovala na ustavující schůzi 29.–30. dubna 1945 jakožto vrcholný orgán odboje, vzniklý z odbojové organizace Rada tří, Ústřední rady odborů a IV. prozatímního vedení KSČ.¹⁸² Už z jejího složení je jasné, že se jednalo o poměrně velmi levicovou organizaci. Kromě České národní rady, která se posléze pasovala na řídicí element povstání, a některých opravdu efektivních vojenských odbojových organizací, například Vojenského velitelství Velké Prahy, neboli vojenského velitelství Bartoš pplk. Františka Bürgera,¹⁸³ nebo vojenského velitelství Alex generála Slunečka,¹⁸⁴ které při povstání nakonec skutečně sehrály velitelskou a koordinační roli, aspirovalo na vedoucí úlohu při převzetí moci hned několik dalších politických i vojenských organizací. Namátkou se jednalo třeba o Národní výbor Praha, Národní výbor v Praze, Národní výbor Republiky československé, vojenskou organizaci Nejvyšší rada vojáků a pracujících lidu, policejní odbojovou organizaci Černý lev¹⁸⁵ nebo skautsko-sokolskou skupinu Věrný pes.¹⁸⁶ Většina těchto organizací o sobě navzájem ani nevěděla nebo se neuznávala a nedůvěřovala si a jen některé měly za sebou víc než jen několik teoretizujících po-

182 KOKOŠKA, S.: *Praha v květnu 1945*, c. d., s. 9.

183 František Bürger, krycím jménem Bartoš, narozen 19. listopadu 1898 v Čertyni. Podplukovník generálního štábu, zpravodajec. Za okupace člen Obrany Národa, organizátor tzv. Vojenského velitelství Bartoš, za povstání náčelník štábu Vojenského velitelství Velké Prahy (velitelem byl generál Karel Kutlvašr). Po válce povýšen na brigádního generála, v roce 1950 zatčen a degradován, vězněn téměř tři roky. Rehabilitován koncem roku 1957. Zemřel 15. prosince 1964.

184 Generál František Slunečko, krycím jménem Alex, narozen 2. října 1886. Legionář z východní fronty, po válce zůstal v armádě, prošel několika velitelskými funkcemi. Člen Obrany národa, velitel její vojenské skupiny. Stejně jako Bürger-Bartoš se nakonec během povstání podřídl ČNR. V roce 1946 odešel do výslužby, přesto byl v roce 1950 krátce vězněn, degradován a po propuštění vysídlen z Prahy. Zemřel 10. prosince 1963, rehabilitován byl až po roce 1989.

185 Třebaže se Černý lev povstání aktivně zúčastnil, po válce se vděku nedočkal. V srpnu 1945 předložil ke schválení stanovy, aby mohl být zaregistrován jakožto odbojová organizace. O dva týdny později ministerstvo vnitra rozhodlo, že stanovy nemohou být schváleny, protože ze zákona jsou povoleny pouze dva spolky tohoto druhu: Svaz národní revoluce a Svaz osvobozených politických vězňů. Organizace Černý lev – užívání stejnokrojů, ABS, sign. 2M-11565.3.

186 ROUČKA, Zdeněk: *Skončeno a podepsáno. Drama Pražského povstání*. Plzeň, 2003, s. 3. Nekomunistická skupina Věrný pes, tvořená občany Jinonic a Radlic s kořeny ve Skautu a Sokolu, zasáhla významnou měrou do bojů např. u Bulhara, kde se podílela na zastavení útoku KG Reimann, nebo u velitelství SS v Právnické fakultě. Tam bylo několik členů skupiny hned 5. května vojáky SS zajato, pět z nich (společně se skupinou dalších bojovníků) postříleno a těla naházena z Čechova (tehdy Mendelova) mostu do Vltavy.

Pohlednice, vydaná po válce voj. ileg. hnutím Věrný pes: Zpravodajská spojka skupiny Marie Valterová (alias „sestra Jana“) s praporem, který vyšila a věnovala vinohradské bojové skupině Věrný pes. Prapor se dodnes nachází ve sbírkách VHÚ. Marie Valterová zahynula v pohraničí 26. května 1945. Na další pohlednici ještě jednou Marie Valterová, tentokrát s reversem praporu.

litiků a nadšených odbojářů. Vojenské velitelství Bartoš mělo podchyceno zhruba 10 000 příslušníků pražské policie, četnictva, posádky Vládního vojska, hasičů a především polovojensky organizovaných českých příslušníků několika praporů Luftschtutzu. Navíc pro případ vypuknutí povstání počítalo s využitím velitelského stanoviště Luftschtutzu v krytu v Bartolomějské ulici, které bylo telefonicky i dálkopisem spojeno s policejními úseky, ředitelstvím drah a pošt a požárním sborem. Velitelství Bartoš díky těmto skutečnostem svou roli v povstání opravdu sehrálo. Jiné odbojové organizace měly o případném povstání ale jen velmi mlhavou představu. Většinou se upínala k vizi generální stávky, po které by se snad „něco“ stalo. Nikdo ale nevěděl co.

Od 3. května se už i ČNR, titulárně vedená profesorem Albertem Pražákem,¹⁸⁷ ale prakticky spíš jejím místopředsedou, mladým aktivním ko-

187 Albert Pražák, literární historik, narozen 11. června 1880 v Chroustovicích. Dne 16. května 1945, poté co byla ČNR košickou vládou donucena k ukončení činnosti, se navrátí k pedagogické dráze, v roce 1951 odešel do důchodu. Upadl do nemilosti režimu, především so-

munistou Josefem Smrkovským,¹⁸⁸ zabývala možností ozbrojeného převratu. Ten byl však pouze v rovině teorií, protože odbojové organizace trpěly katastrofálním nedostatkem zbraní.¹⁸⁹ O den později na svém zasedání rada usoudila, že je třeba „s akcí vyčkat tak dlouho, až bude značná naděje, že nedojde k ozbrojenému střetnutí s Němci“.¹⁹⁰ Tedy jinými slovy – je třeba nedělat nic, protože to nemáme vymyšlené a nemáme žádné možnosti, a až to všechno samo tak nějak praskne a nebude hrozit nebezpečí, musíme se tomu postavit do čela. Odbojoví představitelé, respektive spíš adepti na lokální politiky, byli pochopitelně k smrti vyděšení krvavou zkušeností, kterou udělala v minulém roce Varšava, na povstání připravená podstatně lépe než Praha. ČNR i Ústřední rada odborů byly navíc skálopevně a nedůvodně přesvědčeny, že „reakce a gestapo hodlá za každou cenu vyprovokovat masakr v Praze“.¹⁹¹ Jediný detailně vypracovaný plán, který byl skutečně připraven, se týkal slavnostního programu v uvažovaném novém sídle ČNR, v Obecním domě. Sestával z fanfár z opery Libuše, provolání k národu, státní hymny a telegramů, oznamujících světu novou politickou situaci.¹⁹² Jak této situaci dosáhnout, ale věděl málokdo, a kdo to věděl, nesetkal se s podporou a pochopením u kompetentních míst exilové vlády. Ilegální vedení KSČ, již těsně po válce si přisvojující zásluhy o povstání, připravilo ještě nad rámem 5. května leták, varující před dobrodružnými akcemi, alibismem a pleťichami reakce, kdy lid neměl poslouchat nezodpovědné výzvy k odporu, ale výhradně jen pokyny komunistů.¹⁹³ Škpt. Nechanský,¹⁹⁴ parašutista,

větská strana mu zazlívala pokusy ČNR o vyjednávání s Američany, podpis kapitulacího protokolu s německými jednotkami a spolupráci s vlasovci. Zemřel 19. září 1956.

188 Josef Smrkovský, na rozdíl od téměř všech postav této knihy, zažil kariéerní vrchol i pád na samé dno vlastně dvakrát. Narodil se 26. února 1911 ve Velence. Vyučil se pekařem, od mládí se angažoval v Komunistickém svazu mládeže, do KSČ vstoupil v roce 1933. Za okupace byl v ilegalitě, od konce prosince 1944 byl předsedou IV. ilegálního vedení KSČ, při povstání měl funkci místopředsedy ČNR. Po osvobození se stal členem ÚV KSČ, od roku 1946 poslancem, během únorového puče v roce 1948 zastával funkci velitele Lidových milicí. V roce 1951 byl v souvislosti se Slánského procesem zatčen a v samostatném procesu odsouzen za sabotáž a vlastizradu na 15 let. Propuštěn byl v roce 1955, pracoval v JZD, rehabilitace se dočkal až v roce 1963. Poté pracoval na ministerstvu lidové kontroly, o rok později se stal opět poslancem. V roce 1965 byl již znovu členem ÚV KSČ, po roce ministrem lesního a vodního hospodářství. Od dubna 1968 zastával funkci předsedy Národního shromáždění ČSSR, patřil k předním komunistickým reformátorům. Po sovětské invazi v roce 1968 začal ztrácet vliv, na podzim 1969 byl vyloučen z politických funkcí a v březnu 1970 i z KSČ. Zemřel po dlouhé nemoci 15. ledna 1974.

189 ŽÁČEK, P. : *Jaromír Nechanský a Pražské povstání*, c. d., s. 14.

190 ROUČKA, Zdeněk: *Skončeno a podepsáno*, c. d., s. 5.

191 ŽÁČEK, P. : *Jaromír Nechanský a Pražské povstání*, c. d., s. 14.

192 ROUČKA, Zdeněk: *Skončeno a podepsáno*, c. d., s. 5.

193 Tamtéž, s. 6.

194 Škpt. (později major) Jaromír Nechanský se narodil 4. prosince 1916 v Praze. Otec Vojtěch byl poštovním úředníkem, matka Františka, rozená Tůmová, byla v domácnosti. Jaromír

vyslaný z Anglie, který se koncem dubna přesunul z Třebíče do Prahy a byl ČNR pověřen vytvořením vojenského štábu povstání, ve kterém by byly zastoupeny všechny relevantní odbojové skupiny, se k situaci v Praze vyjádřil poměrně jasně: „Zde to stojí za hovno. Vojensky nebylo uděláno pranic. Politikové se stále dohadují a rozdělují si místa. Zbraně nemáme žádné a venku chtějí akce [...]“¹⁹⁵ Pro exilové politiky nebyly pak domácí odbojové organizace partnerem vůbec. Vláda neměla o situaci v protektorátu příliš jasnou představu. Zprávy, které z vlasti různými kanály docházely a jejichž původci nebyli vždy spolehliví, se kromě reálných informací hemžily jednak ostrými revolučními prohlášeními, jednak spoustou nepotvrzených fám a vyslovených výmyslů.¹⁹⁶ Vláda požadovala pouze naprostou poslušnost vlastních principů, které ovšem nebyla schopna ani zformulovat. Ke konci dubna se na složitou cestu přes frontu do Košic vydal Josef Grňa, představitel odbojové organizace Rada tří, která fungovala v ilegalitě po celou dobu války. Exilovými politiky, včetně prezidenta Beneše, byl přijat značně rozmrzele, obdržel vágní sliby spolupráce a shozů zbraní, „pokud to atmosférické podmínky dovolí“, a to bylo všechno. Nikdo z exilových politiků Grňu nebral jako partnera, jako významného reprezentanta domácího odboje, a totéž platilo pro veškeré další odbojové organizace. Shozy zbraní ve spolupráci s odbojovou organizací Zpravodajská brigáda opakovaně připravoval a urgoval i škpt. Nechanský,¹⁹⁷ jeden z mála lidí, jenž měl reálnou představu, jak by ozbrojené povstání mělo a mohlo proběhnout, a který plánoval rychlé vojenské obsazení Prahy a její obranu až do příchodu spojenců, ať již z kterékoli strany. Londýnskou rádiovou ústřednu bombardoval depešemi: „Opakuji znovu, v Praze beze zbraní nelze vést žádnou ozbrojenou akci.

měl jednoho bratra. Absolvoval obecnou školu a reálné gymnázium. V roce 1935 vstoupil dobrovolně do armády, nastoupil u jezdeckého pluku 1 v Terezíně. Absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě, vyřazen byl jako poručík jezdecktva. Sloužil u dragounského pluku 3 v Olomouci, poté i u pluku útočné vozby 1 v Milovicích. Prodělal mobilizaci, po ní byl z armády propuštěn, koncem roku 1939 emigroval a vstoupil do čs. zahraniční armády.

V Británii se dobrovolně přihlásil k plnění zvláštních úkolů, nakonec se stal velitelem výsadku Platinum-Pewter, který byl vysazen v noci 16. února 1945 v prostoru Nasavrku. Navázal kontakt s odbojem a přesunul se do Prahy, kde se stal předsedou vojenské komise ČNR, která jeho prostřednictvím během povstání vydávala rozkazy vojenskému velitelství Velké Prahy. Po válce zůstal v armádě, nicméně již 28. května 1945 byl přeložen z Ministerstva národní obrany k 1. tankové brigádě. Sověty a prosovětskými kruhy mu bylo předhazováno jeho rozhodování během pražského povstání, umožnění odchodu německých jednotek z Prahy a spolupráce s ROA. Spolupracoval s československým OBZ, ale také s americkou a britskou zpravodajskou službou. Nakonec byl v září 1949 zatčen, obviněn z velezrady a v červnu 1950 popraven.

195 ROUČKA, Z.: *Skončeno a podepsáno*, c. d., s. 3.

196 NA v Praze, sign. 2-59/29a.

197 ROUČKA, Z.: *Skončeno a podepsáno*, c. d., s. 5.